

**Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrencilerinin Kültürel Miras Okuryazarlığı:
Hacettepe Üniversitesi Örneği**

***Cultural Heritage Literacy of The Students of Information Management:
The Case of Hacettepe University***

Semanur ÖZTEMİZ

Makale Bilgisi / Article Information

Bu makaleye atıf yapmak için/ To cite this article:

Öztemiz, S. (2020). Bilgi ve Belge Yönetimi öğrencilerinin kültürel miras okuryazarlığı: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Bilgi Dünyası*, 21(1), 65-87. doi: 10.15612/BD.2020.785

Makale türü / Paper type: Hakemli / *Refereed*
Araştırma Makalesi / *Research Article*

Doi: 10.15612/BD.2020.785

Geliş Tarihi / Received: 22.10.2019

Kabul Tarihi / Accepted: 17.04.2020

Elektronik Yayınlanma Tarihi / Online Published: 29.05.2020

İletişim / Communication

Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği / *University and Research Librarians Association*
Posta Adresi / *Postal Address:* Marmara Sok. No:38/17 06420 Yenışehir, Ankara, TÜRKİYE/TURKEY
Tel: +90 312 430 03 61; Faks / *Fax:* +90 312 430 03 61; E-posta / *E-mail:* bilgi@bd.org.tr
Web: <http://www.bd.org.tr/index.php/bd/index>

Bilgi ve Belge Yönetimi Öğrencilerinin Kültürel Miras Okuryazarlığı: Hacettepe Üniversitesi Örneği

Semanur ÖZTEMİZ*

Öz

Kültürel miras ürünlerinin sürdürülebilir bir anlayışla korunması söz konusu ürünlere ilişkin bilgilerin erişilebilir, kullanılabilir ve paylaşılabilir olmasını gerektirmektedir. Bu sürecin temelini oluşturan kültürel miras okuryazarlığı becerileri, herkes için önemli olmakla birlikte, kültürel miras alanında hizmet verme sorumluluğu taşıyan bilgi profesyonelleri için çok daha gereklidir. Bilgi profesyoneli adaylarının kültürel miras okuryazarlığı becerilerinin değerlendirilmesi, gelecekte hizmet verirken ihtiyaç duyacakları donanımına sahip olup olmadıklarını anlamak ve eğer varsa eğitim gereksinimlerini belirlemek açısından oldukça önemlidir. Bu çalışmada Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin kültürel miras okuryazarlığı ile ilgili mevcut durumları saptanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla 2018-2019 Bahar Döneminde lisans düzeyindeki 356 öğrenciye, e-posta yoluyla, 28 sorudan oluşan bir anket gönderilmiştir. Anket toplam 142 kişi tarafından yanıtlanmıştır. Araştırma verileri tanımlayıcı istatistikler ve ki-kare testi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, katılımcıların çoğunun kültürel miras okuryazarlık becerilerine sahip olduklarını, yetkinliklerinin kültürel mirasa ilişkin bilgi gereksinimlerini tanıma ve kültürel miras bilgilerini paylaşma konusunda oldukça baskın olduğunu göstermiştir. Kültürel miras koruma ve gelecek nesillere aktarma işlevi bulunan bilgi profesyonelleri için, kültürel miras okuryazarlığı ile doğrudan ilgili derslerin ya da ders içeriklerinin Bilgi ve Belge Yönetimi bölümlerinin lisans programlarına eklenmesi faydalı görülmektedir.

Anahtar sözcükler: Kültürel miras, kültürel miras okuryazarlık becerileri, Bilgi ve Belge Yönetimi öğrencileri.

* Dr. Öğr. Üyesi, Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, semanuroztemiz@gmail.com

Cultural Heritage Literacy of The Students of Information Management: The Case of Hacettepe University

Semanur ÖZTEMİZ*

Abstract

Protection of cultural heritage products in a sustainable manner requires the information concerning those products to be accessible, usable and shareable. Even the skills of cultural heritage literacy, which form the basis of this process, are important for everyone, these skills are much more necessary for information professionals who have the responsibility to provide service in the area of cultural heritage. Evaluating cultural heritage literacy skills of information professional candidates, carries a great importance in order to understand whether they have adequate qualification while serving as a professional and to determine necessary training subjects they need. In this study, it is aimed to determine the current situation of the students of Hacettepe University Department of Information Management on cultural heritage literacy. For this purpose, a questionnaire of 28-question was sent to 356 undergraduate students via e-mail in 2018-2019 Spring Semester. 142 students answered to whole questionnaire. The data were analysed using descriptive statistics and a chi-square test. Findings showed that most of the participants have efficient cultural heritage literacy skills, and they have dominant competences in recognizing their information necessities regarding cultural heritage and sharing their cultural heritage information. It is considered beneficial especially for information professionals who have functions of protecting and transferring cultural heritage to the next generations, to add courses or course contents directly related to cultural heritage literacy to undergraduate programs of Information and Record Management Departments.

Keywords: Cultural heritage, cultural heritage literacy skills, Information Management students.

* Assist. Prof. Dr., Hacettepe University, Faculty of Literature, Department of Information Management, semanuroztemiz@gmail.com

Giriş

Kültürel miras zaman içinde kazanılan bilgi ve deneyimlerin dışı vurumuyla ortaya çıkan, sanatsal, kültürel ve tarihi açıdan özel bir anlam ifade eden somut veya somut olmayan ürünler şeklinde tanımlanabilir. Kültürel miras kapsamına giren ürünler 1954 yılında United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO) tarafından düzenlenen "Silahlı Çatışma Durumunda Kültür Varlıklarını Koruma Lahey Sözleşmesi"nde tanımlanmıştır. Buna göre kültürel miras, arkeolojik alanlar, sanat eserleri, el yazmaları, kitaplar ve diğer sanatsal, tarihi veya arkeolojik ilgi alanları dâhil olmak üzere taşınmaz ve taşınabilir eserlerin yanı sıra her türlü bilimsel koleksiyonu kapsamaktadır (UNESCO, 1954). Somut kültür ürünlerini temel alan bu tanım, ilerleyen yıllarda somut olmayan kültürel miras ürünlerini de kapsayıcı nitelikte gözden geçirilmiş ve son haliyle kültürel miras ürünleri resimler, heykeller, madeni paralar, el yazmaları, anıtlar, arkeolojik alanlar, sözlü gelenekler, sahne sanatları, törenler, vb. eserleri kapsar nitelikte genişletilmiştir (UNESCO, 2017).

Küreselleşmenin kültür üzerindeki yansımaları kültürün melezleşmesi, kültür emperyalizmi gibi yeni kavramların ortaya çıkmasına neden olurken, yerel kültürleri de yok olma tehlikesiyle karşı karşıya getirmiştir. Yerel kültürler baskın kültürlerle ortak fikir, tarih ve miras üzerine kurulsu dahi kendi içinde onu diğer(ler)inden ayıran ve farklı anılmasına neden olan özgün dinamikleri vardır. Yerel kültürlerin, baskın kültürler altında hapsolan ve yalnız kendi coğrafyası tarafından tanınan yapısı, kültüre ve kültürel miras ürünlerine sahip çıkmanın önemini daha çok artırmıştır (Öztemiz, 2019b, s. 186-188).

Disiplinlerarası bir yaklaşım gerektiren kültürel çalışmalar, Bilgi ve Belge Yönetimiyle ilgili olduğu kadar, Sosyoloji, Tarih, Edebiyat, Antropoloji, Dil Bilimi, Medya ve İletişim Çalışmaları gibi birçok disiplinin ortak araştırma alanları arasındadır (Cornut-Gentile, Gregorio-Godeo ve Estevez-Saa, 2008, s. 101). Kültürün somut ve somut olmayan yansımalarını içeren kültürel miras, söz konusu disiplinlerin kültür eksenli araştırmalarının yanı sıra, eğitim ve öğretim programlarında da üzerine yoğunlaşılacak konular arasındadır. Söz konusu öğretiler bu alanlara mensup öğrencilerin kültürü keşfetme, öğrenme ve öğretme becerileriyle donatılmalarını sağlarken kültürel yaşamın aktif birer katılımcısı olmalarının da yolunu açmaktadır.

Kültürel mirasın sürdürülebilir bir anlayışla korunması ve erişiminin sağlanması, kültürel bellek kurumlarında kültürel miras okuyazarı profesyonellerin varlığını gerektirmektedir. Kültürel miras okuyazarlığı, kültürel miras ürünlerini keşfetme, kültürel miras ürünleriyle ilgili bilgileri bulma, erişme, değerlendirme, yasal yollarla kullanma ve paylaşma becerisine sahip olma anlamına gelir (Öztemiz, 2019a, s. 3).

Çalışmanın konuya ilişkin literatüre katkı sağlaması beklenirken, 21. Yüzyılın gerektirdiği okuyazarlık becerileri arasında görülen kültürel miras okuyazarlığına da dikkat çekeceği düşünülmektedir.

Literatür Değerlendirmesi

Kültürel miras okuryazarlığı sınırlı sayıda çalışmada değinilen ya da konu edilen bir kavramdır. Buna karşılık kavrama en yakın okuryazarlık becerisi olan kültürel okuryazarlık, 1980'lerden itibaren Amerikalı eğitimci Eric Donald Hirsch öncülüğünde literatürde yer almaya başlamıştır (Shamshayooadeh, 2011, s. 273). Bireyler için hayati beceriler arasında sayılan kültürel okuryazarlık, öz kültürünü değerlendirmenin yanı sıra farklı kültürleri de anlama ve bu kültürlerin tarihsel olaylar üzerindeki etkilerinin farkında olma yeteneği şeklinde tanımlanabilir (Hirsch, 2001; Horton, 2007; Köksal, 2010, s. 120; Shamshayooadeh, 2011, s. 273). Okuryazar toplumların sosyal etkileşim yoluyla diğer kültürleri öğrenebileceğini vurgulayan Hirsch'e göre (1988, s. 169), kültürel okuryazarlığın çeşitli yönleriyle yeniden tanımlanması sosyal düzeyde okuryazarlık becerilerinin artmasına yol açacaktır. Hem kendi kültürünü hem de diğer kültürleri tanımak ve anlamak, insanın yerel kültürünü ortak ya da benzer yönleri bağlamında diğer kültürlerle ilişkilendirmesine ve daha geniş bir dünya görüşü kazanmasına yardımcı olabilir.

Öğrencilerin kültürel okuryazarlık durumunu örneklediren çalışmalarında Turgut ve Tuncer (2011) dijital çift dilli hikâye kitapları ile dil, okuryazarlık becerileri ve kültürel farkındalık arasındaki ilişkiyi değerlendirmişlerdir. Çalışmanın sonuçları, öğrencilerin kendi kültürlerinin ve miraslarının değerlerini içeren yeni sözcükler ve hikâyeler öğrenmek için bazı stratejiler geliştirebileceklerini, böylece kültürel okuryazarlığa daha yakın olacaklarını göstermiştir. Üniversite öğrencilerine kültürel mirası tanıtmak ve böylece yaratıcı uygulamalarla kentsel miras gelişimini teşvik etmek amacıyla yaptıkları çalışmada Varyeri Alaca ve Thys-Şenocak (2015), bir sanat eğitim modeli geliştirmişlerdir. Söz konusu eğitim bağlamında hem öğrencilerin yaratıcı ürünlerini şehrin kültürel mirasına kazandırmayı hem de kültürel miras farkındalık düzeylerini artırmayı hedeflemişlerdir. Öğretmen ve öğrencilerin kültürel miras algısına odaklanan çalışmalarda (Ndaruga ve Irwin, 2004; Spennemann, 2003), yaş ve cinsiyetin, katılımcıların kültürel miras algıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışmalarda ayrıca kültürel miras ürünlerinin tarihsel ve kültürel bir değere sahip olduğu görüşü ön plana çıkarılmaktadır. İlköğretim öğrencilerinin kültürel mimari değerleri hakkındaki algı düzeylerini inceleyen Özdemir (2018), kişisel deneyimlerin öğrencilerin kültürel mirasla ilgili anlayış ve bağlantılarını geliştirebileceğini ve böylece geçmiş geleceğe nesillere aktarmanın temelini de atılacağını savunmuştur.

Literatürde kültürel miras okuryazarlığı becerilerinin ilgili alanlardaki profesyonellerin eğitiminde vazgeçilmez bir öneme sahip olduğunu vurgulayan çalışmalara (Baker, 2014; Choquette, 2009) da rastlanmaktadır. Söz konusu çalışmalarda öne çıkan baskın görüş, kültürel bellek kurumları şemsiye terimiyle anılan kütüphane, arşiv ve müze çalışanlarının eğitiminde kültürel miras okuryazarlık becerilerinin kazandırılması yönündedir. Choquette (2009, s. 2), Amerika Katolik Üniversitesi Kütüphanesi ve

Bilgibilimi Bölümü'nün kültürel miras yönetimi odaklı bir müfredat geliştirdiğini ve kapsamına giren derslerin, kütüphane, arşiv ve müze ile ilgili farklı alanları kapsadığını belirtmiştir. 2013'te geliştirdiği modellerle yaşam boyu öğrenme, bilgi okuryazarlığı ve kültürel miras konularını inceleyen Baker'a göre (2014), birbirini yakınsayan akademik çevrelerdeki bu gelişme kültürel miras alanında çalışan profesyonellerin eğitiminde kaçınılmaz bir dönüşüme yol açmıştır. Kültürel miras okuryazarlığını beşerî ve sosyal bilimler alanından akademisyenler örneğinde inceleyen Öztemiz (2019a), kültürel miras okuryazarlığıyla ilgili temel becerilerin bilgi okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, arşiv okuryazarlığı, müze okuryazarlığı, kültürel okuryazarlık ve medya okuryazarlığı gibi bir dizi beceri ve yetenekle örtüşen yönleri olduğunu öne sürmektedir. Öztemiz (2019a), kültürel miras okuryazarlığının temel becerilerini belirlerken, bilgi okuryazarlığıyla ilgili diğer okuryazarlık becerilerinin gelişimini aydınlatan The Society of College, National and University Libraries'in (SCONUL) Yedi Sütun Modeli ile kültürel miras okuryazarlığı yeterliliklerine ilişkin temel literatürü dikkate almıştır. Gerek SCONUL'un (2011) bilgi okuryazarlığıyla ilgili becerileri içeren yedi sütunu (tanımlama, kapsam, planlama, toplama, değerlendirme, yönetme ve sunma) gerekse kültürel miras okuryazarlığına ilişkin sınırlı çalışmalarda (Baker, 2013; Choquette, 2009) vurgulanan yetkinlikler, bilginin tanımlanması, erişilmesi, değerlendirilmesi ve paylaşılması ile ilgili süreçleri kapsamaktadır.

Kültürel miras okuryazarlığını kültürel miras bilgisini yöneten profesyonellerin eğitim sürecinin bir parçası olarak değerlendiren Choquette (2009, s. 1-4), kültürel miras ürünlerinin araştırılması, tanımlanması, yaygınlaştırılması ve yaratıcılığı geliştirmek üzere kullanılması gibi becerilerin kültürel miras okuryazarlığı eğitimiyle kazandırılacağına dikkat çekmiştir.

Kültürel Miras Okuryazarlığının Temel Becerileri

Dijital teknolojilerin etkisiyle sınırları belirsizleşen kütüphane, arşiv ve müzeler son yıllarda, ortak amaçları (kültürel miras ürünlerinin sağlanması, düzenlenmesi, korunması ve erişimi ile ilgili yönetsel süreçleri gerçekleştirmek) doğrultusunda kültürel bellek kurumları adı altında bir arada anılmaktadır. Söz konusu entegrasyondan önceki süreçte kütüphane, arşiv ve müzecilik alanlarında özgün okuryazarlık becerilerinden bahsedilmiştir. Bunlardan kütüphane okuryazarlığı, kütüphane kaynaklarının ve hizmetlerinin etkin kullanımına odaklanırken (Coravu, 2010, s.1), arşiv okuryazarlığı, birincil kaynakları doğru kullanma becerilerini kapsayan bir dizi süreçten (birincil kaynakların bulunması; arşivcilerden rehberlik almak, arşiv kaynaklarını kullanabilmek, vb.) oluşur (Weiner, Morris ve Mykytiuk, 2015, s. 154). Müze okuryazarlığı ise müze nesnelerini belirtilen ölçütler çerçevesinde inceleme, müze nesnelere fiziksel veya çevrimiçi erişebilme ve müzede çalışan profesyonellerden yararlanma gibi kritik araştırma becerilerini içerir (Gilbert, 2016). Kültürel bellek kurumları için daha önce ayrı ayrı tanımlanan bu okuryazarlık becerileri, söz konusu kurumlar arası entegrasyon dikkate alındığında kültürel

miras okuryazarlığı kavramını besleyen yeteneklere dikkat çekebilir. Öztemiz (2019a) bilgi okuryazarlığı, kütüphane okuryazarlığı, arşiv okuryazarlığı, müze okuryazarlığı, kültürel okuryazarlık ve medya okuryazarlığı gibi bir dizi okuryazarlık becerisiyle kültürel mirasın örtüşen yönlerinin bağdaştırılabileceğini, bunun yanı sıra, bilgi okuryazarlığıyla ilgili diğer okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesinde rehber niteliği taşıyan Yedi Sütun Modeli'nin (SCONUL, 2011) kültürel miras okuryazarlığına ilişkin temel yeterliliklerin belirlenmesinde dikkate alınabileceğini öne sürmüştür. Tüm bunlar ışığında Öztemiz (2019a, s. 4-6) kültürel miras okuryazarlığının dört temel sürecine (keşfetme ve erişme, analiz etme ve değerlendirme, kullanma ve yaratma, bilgi paylaşma) dikkat çekmiştir. Söz konusu süreçler ve bunların kapsadığı beceriler aşağıda belirtildiği gibidir:

Keşfetme ve Erişme

Bilgi Alanı: Arama motorlarını, sosyal medyayı ve kültürel miras kuruluşlarını kültürel miras ürünlerine ve söz konusu ürünler hakkında bilgilere erişmek amacıyla kullanmak, kültürel miras bilgi keşif sürecinin bir parçasıdır. Kültürel miras okuryazarı kültürel miras hakkında bilgi ve veri bulmak için çeşitli stratejiler oluşturabilir.

Kültürel miras okuryazarı birey;

Anlar/Bilir

- Kültürel mirasla ilgili bilgi gereksinimini keşfetmeyi ve tanımlamayı
- Kültürel mirasla ilgili bilgilere erişmesini sağlayacak farklı arama tekniklikleri geliştirmeyi
- Arama motorları ve bilgi kaynakları arasındaki farkları, bunları kullanmanın getirdiği avantajları ve sınırlamaları
- İsbetli arama stratejileri kullanarak daha kapsamlı kültürel miras bilgilerine erişebileceğini
- Kültürel miras hakkında bilgi ararken uygun anahtar kelimeleri belirlemenin önemini
- Kültürel miras ürünlerini keşfetmenin birden fazla yolu olduğunu
- Kültürel miras ürünlerinin somut veya somut olmayan özellikte olabileceğini ve bunlara yalnızca fiziksel bilgi merkezinden değil, dijital platformlardan da erişilebileceğini
- Hangi disiplinlere ait bilgi kaynaklarının kültürel mirasa ilişkin bilgiler içerdiğini
- Kültürel mirasa ilişkin bilgi aramada kültürel bellek kurumlarının değerini, ontolojilerin ve taksonomilerin önemini
- Kültürel miras ürünlerinin erişilebilir olmasının önemini

Yeterliliğine sahiptir

- Kültürel miras bilgi gereksinimlerinin farkında olma, gereksinimlerine uygun arama tekniklerini, anahtar sözcükleri ve kavramları kullanma
- Bilgi ararken filtreleme yapma
- Hangi bilgi kaynaklarının kültürel miras hakkında bilgi içerdiğini belirleme
- Bilgiye yönlendiren kaynakları en etkili yollarla seçme
- Kültürel miras hakkında bilgi ararken teknolojinin nasıl kullanılacağını tanımlama
- Gerekli bilgileri etkin ve verimli bir şekilde değerlendirme
- Kültürel miras hakkında bilgi sağlayabilecek kurumları belirleme
- Bilgi erişimi kolaylaştıran dijital platformları belirleme
- Kültürel miras eserlerinin tarihi ve kültürel bilgiler içerdiğini anlama
- Önceki topluluklarla ilgili kültürel miras ürünlerini araştırma
- Kültürel mirasa erişimde telif haklarıyla ilgili sorunların farkında olma

Analiz Etme ve Değerlendirme

Bilgi Alanı: Araştırma sürecini inceleyebilir, kültürel mirasa ilişkin bilgileri ve verileri karşılaştırabilir, analiz edebilir ve değerlendirebilir.

Kültürel miras okuryazarı birey;

Anlar/Bilir

- İlgili kültürel miras bilgilerini nasıl kullanacağını
- Bilgiye ilişkin kalite, doğruluk, ilgililik ve önyargı saptamalarını
- Kültürel miras ile ilgili veri ve bilgi kaynaklarının geçerliliğini
- Kültürel miras ile ilgili farklı kaynakları değerlendirmeyi
- Öğrenme / araştırma bağlamını
- Görsel materyallerin doğasını ve kapsamını
- Kültürel bilgi ve verinin nasıl oluştuğunu
- Kültürel miras bilgisinin dijital ya da basılı ortamda nasıl düzenlendiğini

Yeterliliğine sahiptir

- Kültürel miras bilgisini değerlendirme
- Kültürel miras bilgisine erişim sürecini değerlendirme
- Bilgi kaynakları arasındaki farklılıkları ayırt etme
- Uygun arama terimlerini seçme
- Kültürel mirasa ilişkin bilgi kaynaklarının kalitesini, doğruluğunu, gereksinim duyulan bilgiyle ilgili olup olmadığını ve güvenilirliğini değerlendirme
- Kültürel mirasla ilgili argümanları tanımlama
- Kültürel miras ürünleriyle ilgili resimleri ve görsel içeriği yorumlama
- Farklı kaynaklar kullanarak kültürel miras hakkında kapsamlı bilgi toplama

Kullanma ve yaratma

Bilgi Alanı: Kültürel mirasla ilgili bilgileri profesyonel ve etik olarak kullanabilir ve yaratabilir.

Kültürel miras okuyazarı birey;

Anlar/Bilir

- Kültürel mirasla ilgili bilgilerin elde edilmesi ve dağıtılmasıyla ilgili tüm süreçlerde dürüst olma sorumluluğunu;
- Kültürel miras hakkındaki bilgilerin evrensel düzeyde tüm insanlığa ait olduğunu
- Kültürel mirasla ilgili sistematik kayıtların tutulması gerektiğini
- Kültürel mirasla ilgili bilgiyi etik olarak saklamanın ve paylaşmanın önemini
- Kültürel mirasla ilgili bilgilere erişme ve kullanma sürecinde müze çalışanları, kütüphaneciler ve arşivciler gibi kültürel bellek kurumu çalışanlarının destekleyici rollerini
- Kültürel miras ürünleriyle ilgili anlamlı bilgileri tasarlama ve oluşturmanın gerekliliğini

Yeterliliğine sahiptir

- Kültürel miras hakkındaki bilgileri profesyonel, entelektüel veya diğer gereksinimlere uygun olarak kullanma

- Uygun referans stilleri kullanarak kültürel mirasla ilgili basılı ve elektronik kaynakları alıntılama/atıf yapma
- Uygun kaynakçalar oluşturma
- Etik, veri koruma, telif hakkı, intihal ve diğer fikri mülkiyet konuları dâhil olmak üzere başkalarının haklarıyla ilgili konulara farkındalık gösterme
- Anlamli görüntüler yaratma, görsel medya tasarlama ve oluşturma
- İçeriği farklı şekillerde tekrar yaratma
- Kültürel mirasa ilişkin verileri yönetmek için uygun veri yönetimi yazılımı ve tekniklerini kullanma

Bilgi paylaşma

Bilgi Alanı: Kültürel miras hakkında edinilen bilgileri paylaşabilir. Araştırma sonuçlarını paylaşır, yeni bilgiler oluşturmak için mevcut ve yeni bilgileri ve verileri sentezler ve çeşitli şekillerde yayar.

Kültürel miras okuryazarı birey;

Anlar/Bilir

- Kültürel mirasa ilişkin verilerin farklı şekillerde paylaşılabilceğini
- Kültürel miras bilgisinin paylaşımıyla ilgili sınırlamaları
- Kültürel miras hakkında daha fazla bilgi sahibi olmak için açık erişimin önemini
- Kültürel mirasa ilişkin bilgileri paylaşırken etik kurallara uyması gerektiğini
- Kütüphaneler, arşivler ve müzeler gibi kültürel bellek kurumlarının kültürel mirasa ilişkin bilgilere ulaştıran yerler arasında olduğunu
- Dijital teknolojilerin kültürel miras hakkında bilgi oluşturmak ve paylaşmak için ortak araçlar sağladığını
- Kültürel mirasla ilgili bilgi paylaşmak için ağ oluşturmanın önemini
- Kültürel mirasla ilgili yeni gelişmelerden haberdar olmanın gerekliliğini

Yeterliliğine sahiptir

- Kültürel mirasla ilgili bilgileri etkin bir şekilde paylaşmak için farklı tür ve formatlardaki bilgi kaynaklarını kullanma
- Basılı ve dijital ortamda bulunan kültürel miras ürünleriyle ilgili bilgileri paylaşmada, çevrimiçi materyallerin ve verilerin okunmasına ve indirilmesine izin verme

- Kültürel miras hakkında uygun bilgi paylaşım stratejileri geliştirme
- Kültürel miras hakkında bilgi paylaşmak için çeşitli topluluklarla etkileşimde bulunma
- Sözlü ve yazılı olarak kültürel mirasa ilişkin belge ve raporları özetleme
- Kültürel miras hakkındaki mevcut bilgilere yeni bilgileri dâhil etme
- Kültürel mirasla ilgili araştırma verilerini uygun şekilde analiz etme ve paylaşma
- Çeşitli formatlarda bilgi paylaşırken ve uygun yazı stillerini kullanırken kültürel bellek kurumlarıyla etkili iletişim kurma
- Kültürel miras hakkında bilgi paylaşırken etik kurallara uygun davranma
- Bilgileri daha geniş topluluklarla paylaşmak için uygun ağları ve teknolojileri kullanarak çevrimiçi kişisel bir profil geliştirme
- Paylaşılan bilgilerin kültürel mirasla ilgili gereksinimler açısından yeterli olup olmadığını belirleme
- Kültürel miras hakkındaki bilgileri paylaşmak için uzman desteği alma
- Kültürel miras hakkında bilgi paylaşırken zamanı etkili bir şekilde yönetme (Öztemiz, 2019a, s. 4-6).

Araştırmanın Amacı, Soruları ve Yöntemi

"Bu araştırmanın amacı, bilgi profesyoneli adaylarının kültürel miras okuryazarlık durumlarını Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü örneği üzerinden ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında şu sorulara yanıt aranmıştır: Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin mevcut kültürel miras okuryazarlık durumları nasıldır? Öğrencilerin kültürel miras algısı ve kültürel miras okuryazarlık durumları yaş, sınıf cinsiyet gibi özelliklerine göre farklılık göstermekte midir? Araştırma soruları, öğrencilerin kültürel miras okuryazarlığı ile ilgili önermelerle katılım durumları dikkate alınarak değerlendirilmiştir.

Araştırma betimleme yöntemine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Betimleme yönteminde amaç, olguları ve olgular arasındaki ilişkileri saptamak, sınıflamak ve kaydetmektir (Neuman, 2008, s. 22). Anket aracılığıyla elde edilen araştırma verileri SPSS 23.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bulguların sunumunda tanımlayıcı istatistiklerin yanı sıra, değişkenlerin yapısına uygun olarak gerçekleştirilen ki-kare ilişki testi sonuçları da kullanılmıştır

Veri Toplama

Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri kapsamında yapılan bu araştırma, lisans öğrencileri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin kültürel miras okuryazarlık durumlarıyla ilgili verilerin toplanmasında anket tekniğinden yararlanılmıştır. Anket, insan davranışlarını ve yeteneklerini tanımlamada önemli rol oynayan görüşleri araştırmak için tercih edilen bir veri toplama tekniğidir (Holdershaw ve Gendall, 2008). 2018-2019 akademik yılında Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü'nün aktif lisans öğrencisi sayısı 356 olup tüm öğrenciler araştırma kapsamına alınmıştır. 2018-2019 Bahar Dönemi'nde (01 Mart-15 Nisan 2019 tarihlerinde) iki hafta arayla toplamda üç kez gönderilen anket, öğrencilerin %40'ı (142 kişi) tarafından yanıtlanmıştır. E-posta yoluyla gönderilen anketin yanıtlanma süresi ortalama 15 dakikadır. Ankete katılım gönüllülük esasına dayalı olarak gerçekleşmiştir.

Araştırma kapsamında kullanılan anket¹,

- Katılımcıların yaş, sınıf, cinsiyet gibi demografik özellikleriyle ilgili üç soru,
- Kültürel miras bilgi gereksinimi, kültürel mirasla ilgili bilgi arama sıklığı, kültürel miras bilgisine gereksinim duyma nedenleri, kültürel mirasla ilgili bilgi gereksinimini karşılama yolları ve sıklıkla kullanılan kaynaklarla ilgili -birden çok seçeneği işaretleme olanağı sunulan- çoktan seçmeli beş soru,
- Kültürel miras algısı ve kültürel miras okuryazarlık durumlarıyla ilgili Likert tipi yirmi, toplamda ise yirmi sekiz sorudan oluşmaktadır.

Bulgular

Ankete katılan öğrencilerin %84'ü (119) kadın, %16'sı (23) erkektir. Katılımcıların %16'sı (23) birinci sınıf, %36'sı (51) ikinci sınıf, %15,5'i (22) üçüncü sınıf ve %32'si (46) dördüncü sınıf öğrencisidir. Öğrencilerin %14'ü (20) 20 yaş ve altında, %83'ü (118) 21-25, %2'si (3) 26-30, %0,7'si (1) 31-35 yaş arasındadır.

Tablo 1'e göre katılımcılar daha çok ören yerleri (%77), sit alanları (%76), anıtlar ve mimari yapılar (%73), sözlü gelenekler ve anlatımlar (%65,5) gibi kültürel miras ürünleri ile ilgili bilgiye gereksinim duymaktadırlar. Öğrencilerin yarısından daha azı arkeolojik araştırmalardan elde edilen bulgular (%32), müzik, dans (%35) tiyatro, sinema (%39) ve edebiyat eserleri (%39) gibi kültürel miras ürünleri hakkında bilgiye gereksinim duymaktadırlar.

1 Öztemiz'in (2019a) "Cultural heritage literacy: A survey of academics from humanities and social sciences" isimli çalışmasında kullanılan anket öğrencilere uyarlanmıştır.

Tablo 1. Kültürel Miras Bilgi Gerekсинimi

Bilgi gerekсинimi	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Ören yerleri	109	76,8	33	23.2	142	100
Sit alanları	108	76,1	34	23.9	142	100
Anıtlar ve mimari yapılar	104	73,2	38	26.8	142	100
Arkeolojik araştırmalardan elde edilen buluntular	45	31,7	97	68.3	142	100
Resim, minyatür, heykel gibi halk kültürü ürünleri	69	48,6	73	51.4	142	100
Müzik, dans	50	35,2	94	64.8	142	100
Tiyatro, sinema	56	39,4	86	60.6	142	100
Edebiyat eserleri	56	39,4	86	60.6	142	100
Sözlü gelenekler ve anlatımlar (Maniler, ninniler, destanlar, deyişler)	93	65,5	49	34.5	142	100
Diller	74	52,1	68	47.9	142	100
Diğer	0	0	142	100	142	100

Tablo 2. Öğrencilerin Kültürel Mirasla İlgili Bilgi Arama Sıklığı

Sıklık	f	%
Hemen hemen her zaman	1	0,7
Sıklıkla	18	12,7
Bazen	95	66,9
Nadiren	28	19,7
Toplam	142	100

Tablo 2'ye göre öğrencilerin yarısından fazlası (%67) kültürel mirasla ilgili bilgi arama sıklığını "bazen" şeklinde tanımlamıştır. Bununla birlikte kültürel mirasla ilgili hemen hemen her zaman bilgi aradığını öne süren yalnız bir katılımcı bulunmaktadır (%0,7).

Tablo 3. Kültürel Miras Bilgi Gerekсинimini Karşılama Yolları

Bilgi gerekсинimi karşılama yolları	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Kütüphane	93	65,5	49	34,5	142	100
Arşiv	118	83,1	24	16,9	142	100
Müze	60	42,3	82	57,7	142	100
İnternet	142	100	0	0	142	100
Diğer	0	0	0	0	142	100

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların tamamının kültürel mirasa ilişkin bilgi gereksinimlerini internet aracılığıyla karşıladığı görülmektedir. Tablo 1’le ilişkilendirildiğinde bu durum, öğrencilerin hakkında bilgiye en çok gereksinim duydukları kültürel miras ürünlerine (ören yerleri, sit alanları, anıtlar ve mimari yapılar gibi) ilişkin bilgi gereksinimlerini karşılarken en çok internetten yararlandıklarını düşündürmektedir. Katılımcıların yarısından fazlası kültürel mirasa ilişkin bilgi gereksinimlerini arşivler (%83) ve kütüphaneler (%65,5) aracılığıyla karşıladıklarını belirtmişlerdir. Kültürel mirasa ilişkin bilgi gereksinimlerini müzeler aracılığıyla karşılayanlar ise katılımcıların yarısından daha azdır (%42).

Tablo 4. Öğrencilerin Kültürel Miras Bilgi Gereksinimini Karşılama İçin Sıklıkla Kullandıkları Kaynaklar

Kaynaklar	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Radyo, televizyon	125	88	17	12	142	100
Kitap, gazete	77	54,2	65	45,8	142	100
Ansiklopedi, sözlük	117	82,4	25	17,6	142	100
Kültürel miras kurumlarının web platformları	102	71,8	40	28,2	142	100
Arşiv belgeleri	128	90,1	14	9,9	142	100
Müze koleksiyonları	88	62	54	38	142	100
Veri tabanları	103	72,5	39	27,5	142	100
Dijital portaller	102	71,8	40	28,2	142	100
Arama motorları	118	83,1	24	16,9	142	100
Sosyal medya	81	57	31	43	142	100
Açık erişim platformları	88	62	54	38	142	100
Diğer	0	0	142	100	142	100

Tablo 4’e göre kültürel miras bilgi gereksinimlerini karşılamak için öğrenciler sıklıkla arşiv belgeleri (%90), radyo, televizyon gibi daha geniş kitlelere hitap eden kitle iletişim araçları (%88) ve arama motorlarını (%83) kullanmaktadırlar.

Tablo 5. Öğrencilerin Kültürel Mirasla İlgili Bilgi Gereksinimi Duyma Nedenleri

Bilgi gereksinimi nedenleri	Evet		Hayır		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Entelektüel merak ve ilgi	117	82,4	24	16,9	142	100
Bölüme bağlı ilgi	88	62	54	38	142	100
Ödevlere dayalı zorunluluk	88	62	54	38	142	100
Diğer	0	0	142	100	142	100

Öğrenciler çoğunlukla entelektüel merak ve ilgi gerekçesiyle kültürel mirasla ilgili bilgilere gereksinim duymaktadırlar (bkz. Tablo 5). Okudukları bölümün doğrudan kültürel miras odaklı tek dersi olan "Kültürel mirasın dijitalleşmesi" kapsamında sorumlu oldukları ödevlerin yarattığı zorunluluk ve kültürel mirası koruma ve gelecek nesillere aktarma işlevi bulunan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümüne bağlı ilgi aynı oranda tercih edilen bilgi gereksinimi nedenleri arasındadır (%62).

Tablo 6. Öğrencilerin Kültürel Miras Algısı

Kültürel miras algısıyla ilgili önermeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Kültürel miras evrensel düzeyde insanlığın yarattığı kültürel ve tarihi değeri olan ürünleri kapsar.	7	4,9	3	2,1	2	1,4	67	46,9	64	44,8	142	100
Kültürel miras önceki kuşaklardan günümüze aktarılmıştır.	4	2,8	6	4,2	7	4,9	68	47,6	58	40,6	142	100
Kültürel miras ürünleri tarihsel bir önem taşımak zorunda değildir.	21	14,7	39	27,3	41	28,7	34	23,8	8	5,6	142	100
Farklı kültürler hakkında önyargıların tehlikelerini bilirim ve bu konuda duyarlıyım.	6	4,2	19	13,3	29	20,3	49	34,3	40	28	142	100
Farklı kültürlerin dillerine ilgi duyarım.	7	4,9	12	8,4	24	16,8	55	38,5	45	31,5	142	100
Farklı toplumların kültürel miras niteliği taşıyan eserlerine ilgi duyarım.	4	2,8	8	5,6	15	10,5	81	56,6	34	23,8	142	100
Tarihi ve kültürel değerlerin, insanların düşünce, davranış ve inançları üzerinde etkili olduğuna inanırım.	5	3,5	5	3,5	2	1,4	63	44,1	67	46,9	142	100
Toplumların ve bireylerin kültürel miras konusunda sorumlu olduklarını düşünürüm.	11	7,7	13	9,1	17	11,9	44	30,8	57	39,9	142	100

Tablo 6 öğrencilerin kültürel miras algısıyla ilgili önermelere katılım durumlarını içermektedir. Öğrencilerin geneli dikkate alındığında, kültürel miras algısına ilişkin önermelerin çoğuna katılım gösterdikleri göze çarpmaktadır (önermelere katılım eğilimi katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtlarının toplam oranı çerçevesinde

belirlenmiştir). Tüm seçenekler içinde öğrenciler en çok (%92) “kültürel miras evrensel düzeyde insanlığın yarattığı kültürel ve tarihi değeri olan ürünleri kapsar” önermesine katılım göstermişlerdir. Bununla tutarlı olarak kültürel miras ürünlerinin tarihsel bir önem taşımak zorunda olmadığı düşüncesine katılım oranı oldukça azdır (%29). Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%88) kültürel mirasın önceki kuşaklardan günümüze aktarıldığı önermesine katılım göstermiştir. Öğrencilerin yarısından fazlası (%62) farklı kültürler hakkında önyargıların tehlikelerini bildiğini ve bu konuda duyarlı olduğunu, farklı kültürlerin dillerine (%70) ve kültürel miras niteliği taşıyan eserlerine ilgi duyduklarını (%80) belirtmişlerdir. Öğrencilerin tamamına yakını (%91) tarihi ve kültürel değerlerin insanların düşünce, davranış ve inançları üzerinde etkili olduğuna inanmaktadırlar. Önceki önermelerde kültürel miras konusunda duyarlı olduğunu belirten öğrenciler, bununla tutarlı olarak toplumların ve bireylerin kültürel miras konusunda sorumlu olduklarını düşünmektedirler (%70).

Kültürel miras okuryazarlık becerileriyle ilgili önermeleri içeren Tablo 7 incelendiğinde, öğrencilerin genelinin sunulan önermelere katılım gösterdiği saptanmıştır (önermelere katılım eğilimi katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum yanıtlarının toplam oranı çerçevesinde belirlenmiştir). Tüm seçenekler içinde öğrenciler en çok bilgiyi sunarken atıf ve kaynakça gösterimi gibi uyulması gereken etik kuralları bilirim önermesine katılım göstermişlerdir (%89). Bunu destekler nitelikte bir diğer bulgu telif hakkına ilişkin duyarlılıktır. Öğrencilerin yarısından fazlası (%64) kültürel mirasla ilgili bilgi paylaşımı sürecinde telif hakkına dayalı kısıtlama ve yükümlülükler konusunda bilgili olduklarını belirtmişlerdir. Yine öğrencilerin çoğu kültürel miras alanındaki bilgi gereksinimini tanımlayabilme (%56), bilgi gereksinimlerini karşılayacak bilgi kaynaklarına (%76) ve kurumlarına (%81) karar verebilme (%76) becerileriyle ilgili önermelere katılım göstermişlerdir. Sunulan önermelere katılım gösteren öğrencilerin büyük çoğunluğu (%84) bilgi gereksinimini karşılayacak farklı biçimlerdeki (basılı, görsel-ışitsel, dijital, gibi) kaynaklara erişebileceğini ve bilgi bulmak için farklı arama teknikleri geliştirebileceğini (%64) belirtmişlerdir. Öğrencilerin yarısından fazlası dijital teknolojilerin kültürel mirasla ilgili bilgi oluşturmak ve paylaşmak için sağladığı araçları (sosyal medya, Europeana gibi portaller, bilgiye yönlendiren üst veri şemaları gibi) kullanabilme (%70) ve kültürel mirasla ilgili bilgi paylaşımında bulunulabilecek toplulukları ve tartışma listelerini saptayabilme (%48) becerileriyle ilgili önermelere katılım göstermiştir.

Tablo 7. Öğrencilerin Kültürel Miras Okuryazarlığı

Kültürel miras okuryazarlığıyla ilgili önermeler	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kararsızım		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
	Kültürel miras alanındaki bilgi gereksinimimi tanımlayabilirim.	3	2,1	7	4,9	52	36,4	67	46,9	13	9,1	142
Hangi bilgi kaynağı/ kaynaklarının bilgi gereksinimimi karşılayacağına karar verebilirim.	2	1,4	9	6,3	22	15,4	85	59,4	24	16,8	142	100
Hangi kurumların (kütüphane, arşiv, müze, internet gibi) bilgi gereksinimimi karşılayacağına karar verebilirim.	4	2,8	1	0,7	21	14,7	92	64,3	24	16,8	142	100
Bilgi gereksinimimi karşılayacak farklı biçimlerdeki (basılı, görsel-ışitsel, dijital, gibi) kaynağa/ kaynaklara erişebilirim.	5	3,5	1	0,7	16	11,2	89	62,2	31	21,7	142	100
Bilgi bulmak için farklı arama teknikleri geliştirebilirim.	3	2,1	4	2,8	43	30,1	59	41,3	33	23,1	142	100
Dijital teknolojilerin kültürel mirasla ilgili bilgi oluşturmak ve paylaşmak için sağladığı araçları (sosyal medya, Europeana gibi portaller, bilgiye yönlendiren üst veri şemaları gibi) kullanabilirim.	4	2,8	7	4,9	31	21,7	80	55,9	20	14	142	100
Bilgi paylaşımında bulunabileceğim toplulukları (sivil toplum kuruluşları gibi), tartışma listelerini saptayabilirim.	4	2,8	11	7,7	59	41,3	53	37,1	15	10,5	142	100
Bilgi paylaşımı ile ilgili telif hakkı yükümlülükleri konusunda bilgiliyim.	6	4,2	15	10,5	30	21	61	42,7	30	21	142	100
Farklı kaynaklardan yeni ve karmaşık bilgileri analiz edebilir ve sentezleyebilirim.	1	0,7	7	4,9	34	23,8	76	53,1	24	16,8	142	100
Bilgiyi ve kaynağını eleştirel olarak değerlendirebilirim.	1	0,7	6	4,2	29	20,3	80	55,9	26	18,2	142	100
Elde ettiğim bilgileri farklı formatlarda sunabilirim.	3	2,1	4	2,8	32	22,4	72	50,3	31	21,7	142	100
Bilgiyi sunarken/aktarırken uyulması gereken etik kuralları bilirim (atıf ve kaynakça gösterilmesi gibi).	1	0,7	6	4,2	8	5,6	67	46,9	60	42	142	100

Öğrencilerin çoğu farklı kaynaklardan yeni ve karmaşık bilgileri analiz edebilme ve sentezleyebilme (%70), bilgiyi ve kaynağını eleştirel olarak değerlendirebilme (%74) ve elde edilen bilgiyi farklı formatlarda sunabilme (%72) becerileriyle ilgili önermelere katılım göstermişlerdir.

Yapılan Ki Kare analizine göre öğrencilerin kültürel mirasla ilgili bilgi arama yolları ve bilgi arama nedenleri yaş, cinsiyet ve sınıf özelliklerine göre değişkenlik göstermemektedir ($p>0,05$). Benzer şekilde öğrencilerin kültürel miras bilgi gereksinimi yaş, cinsiyet ve sınıf özelliklerine göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Kültürel mirasla ilgili bilgi ararken sıklıkla kullanılan bilgi kaynakları arasından yalnızca kitap, gazete ve dergilerin tercih edilme oranı sınıflara göre farklılık göstermektedir (χ^2 : 8,691, $p=0,034$, $p<0,05$). Üçüncü sınıfların yarısından fazlası (%60) dördüncü sınıfların ise oldukça az bir kısmı (%28) kültürel mirasla ilgili bilgi ararken kitap, gazete ve dergi gibi kaynakları kullanmaktadır.

Kültürel mirasla ilgili bilgi ararken sıklıkla kullanılan bilgi kaynakları arasından yalnızca müze kaynaklarının tercih edilme oranı yaşa göre farklılık göstermektedir (χ^2 : 8,423, $p=0,038$, $p<0,05$). Buna göre 20 yaş ve altındakilerin %20'si, 21-25 yaş arasındakilerin %40'ı, 26-30 yaş arasındakilerin %100'ü, müze kaynaklarını tercih ederken 31-35 ve 35+ yaş arasındakilerin hiçbiri tercih etmemektedir.

Öğrencilerin yaş, cinsiyet ve sınıf özelliklerine göre kültürel miras okuryazarlığı ile ilgili önermeler değerlendirildiğinde şu bulgular elde edilmiştir:

Kültürel miras okuryazarlığı ile katılımcıların yaş ve sınıf özellikleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bir başka ifadeyle katılımcıların kültürel miras okuryazarlık becerileri yaş veya sınıfa göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Kültürel miras okuryazarlığı ile cinsiyet arasında yalnız bir önerme dışında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır. Kültürel mirasla ilgili bilgi gereksinimini karşılayacak kaynağa karar verebilme yeteneği cinsiyete göre farklılık göstermektedir (χ^2 :11,723, $p=0,039$, $p<0,05$). Kadınların %63'ü (89), erkeklerinse %12'si (17) kültürel mirasla ilgili bilgi gereksinimini karşılayacak kaynağa karar verebileceğini belirtmiştir.

Kültürel miras algısı ile katılımcıların cinsiyet ve sınıf özellikleri arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bir başka ifadeyle katılımcıların kültürel miras algısı cinsiyet veya sınıfa göre farklılık göstermemektedir ($p>0,05$).

Kültürel miras algısı önermelerinden yalnız ikisi ile katılımcıların yaşları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Buna göre farklı kültürlerin dillerine ilgi duyma önermesine en çok 21-25 yaş aralığındaki katılımcılar (87 kişi), en az 26-30 (0 kişi) ve 31-35 yaş aralığındakiler (0 kişi) katılım göstermiştir.

Kültürel değerlerin düşünce, inanç ve davranış üzerinde etkili olduğu düşüncesi katılımcıların yaşına göre farklılık göstermektedir (χ^2 : 25,090, $p=0,049$, $p<0,05$). Buna göre kültürel değerlerin düşünce, inanç ve davranış üzerinde etkili olduğu düşüncesine en çok 21-25 (107 kişi), en az 31-35 yaş arasındakiler (1 kişi) katılım göstermiştir.

Sonuç ve Öneriler

Çalışmanın genel sonuçları, katılımcıların çoğunun kültürel miras bilgi gereksinimlerini tanıma ve kültürel miras bilgilerini paylaşma konusunda güçlü yeteneklere sahip olduğunu göstermiştir. İlgili bilgi, beceri ve yeterlik durumları gözetildiğinde katılımcıların çoğunun güçlü kültürel miras okuryazarlık becerilerine sahip olduğu söylenebilir. Araştırma kapsamında ulaşılan diğer sonuçlar şöyle özetlenebilir:

- Öğrencilerin çoğu taşınmaz kültürel miras ürünlerine ilişkin bilgiye gereksinim duymaktadır. Taşınmaz kültürel miras ürünlerine fiziksel erişimin zaman, mesafe, bütçe, vb. nedenlerle her zaman mümkün olmadığı düşünüldüğünde söz konusu eserler hakkında bilgi gereksiniminin yoğunlukta olması beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir.
- Öğrencilerin tamamı kültürel mirasa ilişkin bilgi gereksinimlerini karşılamak için internet kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum kültürel miras bilgisine erişimde internetin tercih edilme oranını ortaya koymanın yanı sıra, kültürel bellek kurumlarının Web' de görünür olmalarının önemine ve kültürel miras ürünlerinin internet üzerinden engelsiz bir biçimde erişilebilir olmasının gerekliliğine de dikkat çekmektedir. Söz konusu görünürlüğün, kültürel miras ürünlerine açık erişim sağlanmasıyla gerçekleşeceği düşünülmektedir. Son yıllarda müzelerde uygulanmakta olan üç boyutlu sanal turlar, dijital ziyaretçilerin müzelerin iç ve dış mekân özelliklerini tanımalarına olanak yaratmaktadır. Ancak kültürel miras ürünlerini kullanmak ve bunlara ilişkin birtakım bilgilere erişmek söz konusu olduğunda sanal tur uygulamalarının oldukça yetersiz kaldığı düşünülmektedir. Tüm bunlar kültürel bellek kurumlarında açık erişimin gerekliliğine dikkat çekmektedir. Bu kapsamda standartlara uygun dijitalleştirme uygulamaları ve dijitalleştirilen kültürel miras ürünlerine açık erişim sağlamayı teşvik eden yasal düzenlemeler ve kurumsal uygulamalar kaçınılmaz görülmektedir. Anılan uygulamaların başarıya ulaşması kültürel bellek kurumlarında görev yapan bilgi profesyonellerinin kültürel miras okuryazarlığı becerilerine sahip olmalarıyla yakından ilgilidir.
- Öğrenciler, kültürel miras ürünlerinin kültürel ve tarihi açıdan bir değeri bulunduğunu ve bununla birlikte tüm insanlığa ait olduğunu düşünmektedirler. Bu durum, kültürel miras ürünlerinin tüm insanlığın ortak geçmişi olduğu inancının, Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencileri tarafından benimsendiğini göstermektedir.

- Uluslararası literatürdeki benzer araştırmalarda (Ndaruga ve Irwin, 2004; Spennemann, 2003) öne çıkan bulguların aksine, öğrencilerin kültürel miras algısı, kültürel mirasla ilgili bilgi gereksinimleri ve gereksinim duydukları bilgileri elde etme yolları yaş, cinsiyet ve sınıf özelliklerine göre değişkenlik göstermemektedir. Bu durum kültürel miras bilgisinin sağlanmasından, düzenlenmesine; erişiminden, korunmasına değin tüm yönetsel süreçleriyle ilgili öğretilerin ortak programlar kapsamında kazandırılabilceğini akla getirmektedir.
- Öğrenciler, kültürel miras algısı bağlamında sunulan önerilerin büyük çoğunluğuna katılım göstermişlerdir. Temel mesleki işlevlerinden biri kültürel mirasın korunması ve gelecek nesillere aktarılması olan bilgi profesyonelleri açısından istendik olan bu durum araştırmaya katılan öğrencilerin gerek entelektüel merak ve ilgi gerekse lisans programı kapsamında edindikleri ders öğretilerinden verimli sonuçlar elde ettiklerini düşündürmektedir.
- Öğrenciler kültürel mirasla ilgili bilgilere erişme, kullanma ve paylaşma sürecinde internet, arama motorları, web platformları ve tartışma listeleri gibi dijital teknolojileri sıklıkla kullanmaktadırlar. Benzer şekilde öğrenciler, dijital teknolojileri kültürel mirasla ilgili bilgileri oluşturma ve paylaşma sürecinde etkinlikle kullanma becerisine sahiptirler. Bu durum kültürel mirasın dijital biçimlere dönüştürülmesinin ne denli önemli olduğuna ve dijitalleştirilen kültürel miras kavramının kültürel bellek kurumlarında yaygın bir uygulama alanına sahip olmasının gerekliliğine dikkat çekmektedir.
- Öğrenciler kültürel miras bilgisine gereksinim duyma nedenlerini açıkça belirleyebilmişlerdir. Buna göre öğrencilerin çoğu entelektüel merak ve ilgileri nedeniyle kültürel miras bilgisine gereksinim duymaktadırlar. Bu durum, öğrencilerin kültürel miras okuryazarlık becerilerinin bireysel tercih ve ilgileri doğrultusunda şekillendiğini düşündürmektedir.
- Öğrencilerin çoğu kültürel miras bilgisini değerlendirme ve analiz etme yeteneğine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu durum isabetli bilgiye erişim olanağını artırmanın yanı sıra, kültürel miras ürünlerine ilişkin bilgilerin eleştirel bir bakışla değerlendirildiğini de göstermektedir.
- Öğrenciler kültürel miras bilgilerinin kullanımı, basılı veya dijital platformlarda paylaşımı gibi konularda telif hakları ile ilgili sorumluluklarını bildiklerini belirtmişlerdir. Bu durum ankete katılan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü öğrencilerinin aldıkları eğitim bağlamında bilginin etik kullanıma karşı duyarlı olduklarını göstermektedir.

Bu sonuçlar doğrultusunda getirilebilecek öneriler aşağıda belirtildiği gibidir:

- Üniversitelerin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde kültürel miras bağlamında verilen dersler, öğrencilerin kültürel miras ürünleri hakkında bilgileri keşfetme, değerlendirme, etkin bir şekilde kullanma ve paylaşma becerilerini geliştirecek

içerikte hazırlanmalıdır. Ders içeriklerinin disiplinlerarası bir bakış açısıyla geliştirilmesi, yalnız kültürel bellek kurumlarındaki profesyonellerin değil, bu kurumlarındaki kullanıcıların da kültürel miras okuryazarlık becerilerini geliştirmelerinde büyük bir ivme yaratabilir.

- Kültürel miras okuryazarlığına ilişkin öğretiler geleneksel/fiziksel kültürel miras ürünleriyle ilgili olduğu kadar dijitalleştirilen ve dijital kültürel miras ürünlerini de kapsayıcı nitelikte olmalıdır.
- Kültürel bellek kurumlarında gerçekleştirilen oryantasyon programları, kültürel mirasa erişmek için farklı stratejiler geliştirme ve farklı kaynakları kullanabilme becerisi kazandıracak şekilde gözden geçirilmelidir.
- Kültürel miras okuryazarlık becerileri gelişmiş öğrencilerin yerel kültürlerine ilişkin farkındalık düzeyinin yüksek olma potansiyeli, sanatsal, kültürel ve tarihi geçmişine ilişkin ilgi ve bilgi düzeyi yüksek bilgi profesyonellerinin varlığını/ var olacağını işaret etmektedir. Bu bağlamda bilgi profesyonellerini yetiştirmekle yükümlü eğitim kurumları, kültürel miras okuryazarlık becerilerini modern gelişmelere uygun bir anlayışla kazandırmalıdır.
- Dijital platformlar, birlikte çalışabilir bilgi sistemleri, çeşitli kültürel miras kurumlarında eşzamanlı arama yapmayı mümkün kılarak, çok daha fazla bilgiye erişme olanağı sağlar. Bu özellik, öğrencileri kültürel mirasla ilgili bilgi arama, kullanma, paylaşma ve yaratma konusunda motive eder. Geleceğin kültürel miras ürünlerinin nüvesinin oluşumuna kapı aralayacak bu durum, ulusal düzeyde gerçekleştirilecek uygulamalarla desteklenmelidir.
- Kültürel miras okuryazarlığı yeteneklerinin mevcut kültürel mirasın keşfedilmesinde ve yeni kültürel miras eserlerinin yaratılmasındaki mevcut ve potansiyel rolünün anlaşılması için, kültürel bellek kurumlarında kültürel miras okuryazarlık becerilerinin kazandırılmasına yönelik programları içeren politikalar geliştirilmelidir.
- Kültürel miras okuryazarlık becerileriyle ilgili durumun kültürel mirasla ilgili diğer alanlarda da belirlenmesi, disiplinlerarası çalışmaların geliştirilmesi ve geniş eğitim gereksinimlerinin saptanması açısından önemli olabilir.

Kaynakça

- Baker, K. (2013). *Information literacy and cultural heritage: Developing a model for lifelong learning*. Oxford: Chandos.
- Baker, K. (2014). Adapting the model for information literacy and cultural heritage in Cape Town: Investigating user attitudes and perceptions in libraries, museums and archives. https://open.uct.ac.za/bitstream/item/14630/thesis_hum_2015_baker_kim.pdf?sequence=1 adresinden erişildi.

- Choquette, M. E. (2009). Building the body of cultural heritage literacy within LIS curricula: Challenges and opportunities in an evolving global knowledge economy. <https://www.ifla.org/past-wlic/2009/192-edsall-en.pdf> adresinden erişildi.
- Coravu, R. (2010). Library literacy: The step before information literacy. <http://eprints.rclis.org/14540/> adresinden erişildi.
- Cornut-Gentile, D'Arcy, Gregorio-Godeo, E. Estevez-Saa, J. M. (2008). Interdisciplinary approaches to cultural studies: Methods and challenges. <https://ruc.udc.es/dspace/handle/2183/17024> adresinden erişildi.
- Gilbert, L. (2016). Valuing critical inquiry skills in museum literacy. *Social Studies Research and Practice*, 11(3), 51–66. <http://www.socstrpr.org/wp-content/uploads/2017/01/MS06666-Gilbert.pdf> adresinden erişildi.
- Hirsch, E. D. (2001). Culture and literacy. <https://wac.colostate.edu/jbw/v3n1/hirsch.pdf> adresinden erişildi.
- Hirsch, E.D. (1988). Cultural literacy: What every American needs to know. New York: Vintage Books.
- Holdershaw, J. ve Gendall, P. (2008). Understanding and predicting human behavior. https://www.researchgate.net/publication/228475561_Understanding_and_predicting_human_behaviour adresinden erişildi.
- Horton, F. W. (2007). Understanding information literacy: A primer. <http://unesdoc.unesco.org/images/0015/001570/157020e.pdf> adresinden erişildi.
- Köksal, H. (2010). Türkiye'de tarih öğretimi tartışmaları ve tarih öğretiminde kültür okuryazarlığı. https://www.academia.edu/30951131/Türkiyede_Tarih_Öğretimi_Tartışmaları_ve_Tarih_Öğretiminde_Kültür_Okuryazarlığı adresinden erişildi.
- Ndaruga, A. M. ve Irwin, P. R. (2003). Cultural perceptions of wetlands by primary school teachers in Kenya. *International Research in Geographical and Environmental Education*, 12(3), 219-230. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10382040308667534> adresinden erişildi.
- Neuman, W. L. (2008). Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar (Cilt 1) (S. Özge, Çev.). İstanbul: Yayın odası.
- Özdemir, A. (2018). Kültürel mirasın okunabilirliği: Çocukların kültürel peyzaj algısı, Laodikeia Antik Kenti, Denizli. *Kastamonu Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 18(1), 32-45. <http://dergipark.gov.tr/kastorman/issue/36265/312904> adresinden erişildi.
- Öztemiz, S. (2019a). Cultural heritage literacy: A survey of academics from humanities and social sciences. *Journal of Librarianship and Information Science*, Çevrimiçi ön yayın. doi: 10.1177/0961000619872529
- Öztemiz, S. (2019b). Türkiye Nogaylarına ait dilbilgisel belgelere ve kültürel miras ürünlerine erişim. *Tehlikedeki Dilleri Dergisi (JofEL)*, 15, 185-197. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdd/issue/47304/560572> adresinden erişildi.
- The Society of College, National and University Libraries [SCONUL]. (2011). The SCONUL seven pillars of information literacy. <https://www.sconul.ac.uk/sites/default/files/documents/coremodel.pdf> adresinden erişildi.

- Shamshayooadeh, G. (2011). Cultural literacy in the millennium: Revisiting E.D. Hirsch. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 1(8), 273-277. <https://pdfs.semanticscholar.org/c323/55c9a0ca808b010425475b2c8cb02403b01a.pdf> adresinden erişildi.
- Spennemann, D. H.R. (2003). Teacher and student perceptions of the cultural heritage of the CNMI: An empirical snap-shot. *Micronesian Journal of the Humanities and Social Sciences*, 2(1-2), 50-57. http://marshall.csu.edu.au/MJHSS/Issue2003/MJHSS2003_07Attitudes.pdf adresinden erişildi.
- Turgut, Y. ve Tuncer, U. (2011). Literacy development in multicultural settings with digital dual-language books. *The Journal of Language and Linguistics Studies*, 7(2), 117-143. <https://www.jlls.org/index.php/jlls/article/view/115> adresinden erişildi.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (1954). Convention for the protection of cultural property in the event of armed conflict with regulations for the execution of the convention. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=13637&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html adresinden erişildi.
- United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization [UNESCO]. (2017). What is meant by "cultural heritage"? <http://www.unesco.org/new/en/culture/themes/illicit-trafficking-of-cultural-property/unesco-database-of-national-cultural-heritage-laws/frequently-asked-questions/definition-of-the-cultural-heritage/> adresinden erişildi.
- Varyeri Alaca, I. ve Thys-Senocak, L. (2015). Altered views capes: Raising awareness through creative practice in the urban cultural heritage of Istanbul. *International Journal of Education Through Art*, 11(1), 21-41. doi: 10.1386/eta.11.1.21_1
- Weiner, S. A., Morris, S. ve Mykytiuk, L. J. (2015). Archival literacy competencies for undergraduate history majors. *American Archivist*, 78(1), 154-180. <https://americanarchivist.org/doi/full/10.17723/0360-9081.78.1.154> adresinden erişildi.